

Ķīnas Tautas Republikas ārpolitikas paradigmas maiņa

Jeļena Staburova

*Rīgas Stradiņa universitātes doktorantūra, Latvija
Rīgas Stradiņa universitāte, Konfūcija centrs, Latvija*

Ievads. 2013. gadā Ķīnas Tautas Republikas (ĶTR) visaugstākajos posteņos valstī un ĶKP stājās Sji Dzjiņpins. Jaunā līdera parādīšanās iezīmējās ar ārpolitiskās retorikas maiņu, ko pašā Ķīnā tagad dēvē par jauno stratēģiju starptautiskajās attiecībās un jauno diplomātijas filozofiju. Ņemot vērā ĶTR vietu pasaulē, svarīgi zināt, kādi turpmāk būs Ķīnas ārpolitikas uzstādījumi. Tomēr ārpus Ķīnas starptautisko attiecību speciālistu vidū šis jautājums pagaidām neizraisa interesi.

Atslēgvārdi: ĶTR ārpolitika, Sji Dzjiņpins, *duozhidian* 多支点 (daudzvektoru) diplomātijas stratēģija, *yinjintai* 引进来 (ievilksanas iekšā) politika, *zouchuqu* 走出去 (ārā iešanas) politika.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir, izmantojot deskriptīvo metodi, izpētīt jaunās ārpolitikas stratēģijas saturu. Darbā tiks izmantotas 2013.–2014. gada Sji Dzjiņpina runas, kā arī publikācijas, kuru autori ir ĶTR vadošie ārpolitikas pētnieki, t. sk. Ķīnas starptautisko pētījumu institūta (CIIS) viceprezidents Žuaņs Dzundze un Ķīnas mūsdienu starptautisko attiecību institūta (CICIR) struktūrvienības – Starptautiskās politikas izpētes institūta – direktora vietnieks Čeņs Sjanjans.

Iztirzājums. Jaunā ārpolitikas paradigma ir nomainījusi “miermīlīgās attīstības” konceptu, iekļaujot to savos rāmjos līdztekus citām Sji Dzjiņpina priekšgājēja idejām. Jaunā paradigma balstās:

- 1) no jauna izveidotajā starptautiskās situācijas izvērtējumā;
- 2) no jauna formulētajā ĶTR attīstības tuvākajā perspektīvā un ar tām saistītajos ĶTR diplomātijas uzdevumos.

Raksturojot starptautisko situāciju, tiek lēsts, ka, strauji pieaugot jaunattīstības valstu potenciālam, tajās pārvietojas bagātība un spēks, kas noved pie starptautiskās ainas maiņas. Šis objektīvais starptautiskās politikas virziens esot vērojams arī Ķīnā, kurā līdz 2020. gadam “tiks īstenots Ķīnas sapnis, proti, Ķīnas nācijai dižā atjaunošana”. Mūsdienu Ķīna izsaka gatavību no “sekotājas” starptautiskajā vidē kļūt par “līderi”. Ķīniešu starptautiskās filozofijas izmaiņas rezultātā tiek īpaši uzsvērtas iekšējās un starptautiskās politikas mijiedarbība un tas, ka Ķīnai vienlaicīgi jākoncentrējas gan uz iekšējo, gan ārējo politiku. Iepriekšējo gadu iekšējās politikas prioretizēšana tiek dēvēta par kļūdu. Tomēr no agrākā posma tiek aizgūta politika investīciju jomā, kura paredz vienlaicīgi divu plūsmu nodrošināšanu – uz Ķīnu un no Ķīnas, tas ir “ievilksanas iekšā” un “ārā iešanas” politiku. Piesakot sevi kā līderi, Ķīna deklarē, ka no tā būšot labums visiem, proti, Ķīnai esot vajadzīga pasaule, bet pasaule gūs labumus no Ķīnas. Tādēļ jaunās ārpolitikas filozofijas veidotāji sludina, ka “mainīgajai pasaulei ir vajadzīga Ķīnas līderība”. Šie ārpolitikas pamatzstādījumi nosaka Ķīnas diplomātijas jauno stratēģiju, kura guvusi nosaukumu *duozhidian*, ko angliski dēvē par *multi-pivot*, ko varētu latviskot kā “daudzvektoru”, bet precīzs tulkojums būtu “sazarojuma punktu” stratēģija. Ar to domāts, ka attiecībā uz ĶTR valstis jāanalizē kā sava veida sazarojumi, sagrupējot tās šādās kategorijās: “labi kaimiņi” (visas kaimiņvalstis), “labi brāļi” (Āfrikas valstis), “labi partneri” (*BRICS*, ŠSO, *G20*, Latīņamerikas, Karību valstis), “labi draugi” (Izraēla, Palestīna, Austrālija, ES un Eiropas nacionālās valstis). Atsevišķi novietotas ĶTR un ASV attiecības, kuras tiek dēvētas par izšķirošajām jaunās pasaules kārtības veidošanā (pretstatā “zariem” šīs divas valstis ir “stumbri”?).

Secinājumi. 2013. gadā ĶTR notika ārpolitikas paradigmas maiņa. Lai gan ārpasaulē reakcija bija rezervēta, visas ĶTR diplomātiskās iniciatīvas risinājās šīs paradigmas ietvarā. Tagad Ķīna pati sevi dēvē par “lielvalsti” un iziet ārpus savām robežām ar “ķīniski iekrāsotu diplomātiju”.